

De Warmtetransitie ‘leren door doen’

In het [Klimaatakkoord](#) (p. 218) staat; ‘Gemeenten hebben de regierol in de transitie naar aardgasvrije wijken.’. Tot nu toe heeft de uitvoering van de wijkaanpakken vooral op papier plaatsgevonden. Met een aantal projecten komen wij nu steeds dichterbij het moment dat de schop echt de grond in gaat. Daarmee worden ook de verantwoordelijkheden en de risico’s groter. Vandaar dat wij nu gaan nadenken hoe wij deze vervolgfase vorm kunnen geven. Het college heeft hiervoor tijdens het Strategisch Beraad van 21 december 2021 een eerste aanzet gedaan. Zij heeft zich tijdens deze sessie ambtelijk laten informeren over een mogelijke aanpak. Deze aanpak is hier uitgewerkt.

ABCD Methode

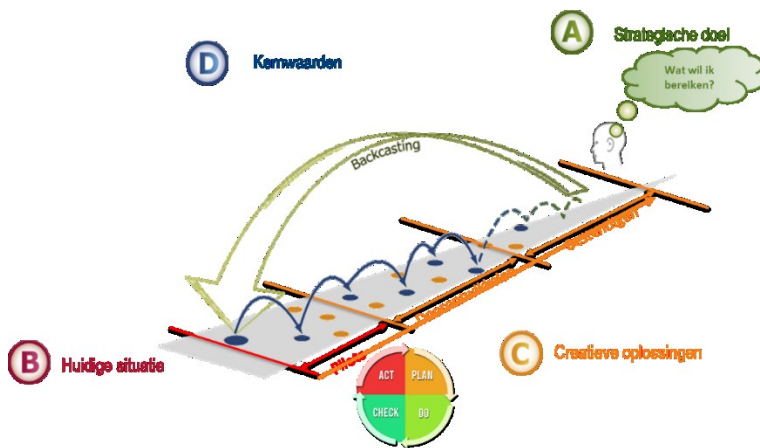
De basis voor de aanpak bestaat uit de ABCD-methode. Deze methode bestaat uit vier stappen, uitgedrukt in:

Stap A - Strategische doelen, waar gaan wij voor?

Stap B - Huidige situatie, waar staan wij nu?

Stap C - Creatieve oplossingen, hoe komen wij van B (huidige situatie) bij A (strategische doelen)?

Stap D - Kernwaarden, waar staan wij voor?

Hoe werkt het?

Allereerst beschrijven wij Strategische Doelen (A). Dit zijn doelen voor de langere termijn. Deze doelen zijn om bijvoorbeeld om technische of financiële redenen nu nog onbereikbaar. In de tweede stap onderzoeken wij de Huidige Situatie (B). De vraag die wij hier stellen is in hoeverre voldoet de huidige situatie aan wat wij willen bereiken? Dit is een soort nulmeting en onze uitgangssituatie. Met de Creatieve Oplossingen (C) werken wij stapje voor stapje van Huidige Situatie (B) naar de Strategische Doelen (A). Wij zullen tijdens onze reis van B naar A iedere keer toetsen of wij de goede dingen blijven doen. De Kernwaarden (D) vormen hierbij ons kompas.

Hoe voeren wij het uit?

De projecten waar wij nu mee bezig zijn, zijn geen routineklussen. Wij spreken hier daarom nog van pilots. Hierbij doelen wij op Heeg, Het Eiland (Sneek) en Bolsward. Bovenstaand aanpak geeft ons de mogelijkheid om stapsgewijs werkende weg te leren. Om de aanpak toe te passen is het noodzakelijk Strategische Doelen (A) en onze Kernwaarden (D) te beschrijven. In de pilot fase willen wij onderzoeken of de Strategische Doelen en Kernwaarden houdbaar zijn. Wij leggen deze dus nu nog niet vast, maar gebruiken ze als eerste bakken voor de pilots. Als de pilots in de uitvoeringsfase komen dan zullen wij de Strategische Doelen en Kernwaarden op basis van de leerervaringen voor de gehele gemeente beschrijven. De Huidige Situatie (B) wordt per pilot nu al in beeld gebracht in de vorm van onderzoeken naar verbruik en mogelijke businesscases. De Creatieve Oplossingen (C) zullen vorm krijgen in de Wijkuitvoeringsplannen, waarin aangegeven wordt hoe wij de pilotgebieden van het aardgas willen halen. De creativiteit zal dan vooral zitten in de financiering (hoe gaan wij het betalen?), participatie/zeggenschap (hoe krijgen wij bewoners mee?) en rolbepaling gemeente (hoe kunnen wij publieke waarden borgen?).

Strategische Doelen (A) - waar wij voor gaan

In 2050 veroorzaken onze warmtesystemen direct of indirect geen CO₂ uitstoot

In de Klimaatwet (2019) is de nationale doelstelling voor broeikasgassen reductie 2050 vastgelegd. Gestreefd wordt naar een reductie van 95% in 2050 ten opzichte van 1990. Het kabinet heeft in haar regeerakkoord (p. 6) aangegeven de doelstelling voor 2030 te willen aanscherpen naar tenminste 55% CO₂ reductie (was 49%).

Onze bewoners hebben zeggenschap over hun warmtesysteem

Uit de Burgerraadpleging vooruitlopend op het Burgerforum advies blijkt dat bewoners binnen de Energietransitie een grote rol weggelegd zien voor de gemeente en de inwoners zelf. Men is erg terughoudend ten aanzien van de rol van de markt. Bewoners worden graag door de gemeente ontzorgd, maar willen ook hun zelfbeschikking behouden (bron: burgerraadpleging, p.4). Het aardgasvrij maken van de woningen biedt kansen om de zelfbeschikking en daarmee de zeggenschap van bewoners over hun collectieve of individuele energiesysteem te versterken. Met bovenstaande doelstelling geven wij concreet invullen aan de wens die ook nadrukkelijk in het Burgerforumadvies (p.2) terugkomt om de zelfbeschikking van de Mienskip te versterken.

In SWF zijn de lasten van de energiesystemen eerlijk verdeeld

Een van de leidende principes van het Burgerforumadvies is 'Heb oog voor rechtvaardigheid en een eerlijke verdeling'. Op dit moment zijn de lasten van ons energiesysteem in de vorm van vastrecht gelijkelijk verdeeld over alle bewoners. Doordat iedere wijk apart van het aardgas wordt afgekoppeld ontstaat een grote hoeveelheid aan nieuwe zelfstandige energiesystemen. Vanwege de lokale situatie zal het ene systeem duurder worden dan het andere systeem. Wij zijn, op basis van het burgerforumadvies, van mening dat we moeten blijven streven naar een eerlijke verdeling van de lasten, zodat het energiesysteem voor iedereen betaalbaar blijft.

Huidige Situatie (B) - waar wij nu staan

Op dit moment is de aardgasleverantie min of meer centraal geregeld. Ondanks dat kunnen bewoners aardgas afnemen van verschillende leveranciers. Dit laatste is vooral een administratieve handeling, omdat een bewoner niet de gasmoleculen van de aanbieder thuis krijgt. De pilots die wij nu draaien zijn allen gebaseerd op een warmtenet. De bron hiervan is lokaal. De warmtevoorziening wordt daarmee decentraal geregeld. Deze omslag van centraal naar decentraal en de toepassing van nieuwe energiebronnen (bijv. aquathermie en geothermie) maakt dat wij onze energiesysteem van de grond af aan opnieuw moeten opbouwen. En dat ook nog op vele locaties door de gehele gemeente (120 wijken). In het Klimaatakkoord staat dat de gemeente de regie heeft op deze transitie (p.218). Om deze energietransitie vorm te geven kiezen we voor 'learning by doing'. Hiervoor starten wij met drie pilots; Heeg, Het Eiland (Sneek) en heel Bolsward. De pilots zijn een middel om de uiteindelijke rol van de gemeente voor de fysieke warmtesystemen te bepalen. Gedacht kan worden aan een regierol, consessieverlener, eigenaar of vergunningverlener. Welke rol de gemeente ook inneemt uitgangspunt is dat wij de publieke waarden tijdens het proces van de pilots zullen beschrijven en borgen. Het Burgerforumadvies zal hierbij, zoals de raad heeft besloten (Klimaatagenda SWF 2022, p.11), een belangrijk basis vormen.

Creatieve Oplossingen (C) - welk pad wij volgen

Zoals eerder aangegeven starten wij met drie pilots (Heeg, Het Eiland (Sneek) en heel Bolsward). Hier komen later nog andere gebieden bij zodat wij voor 2030 uiteindelijk minimaal 8000 woningen van het aardgas kunnen halen. Op basis van de huidige kennis zit de grote uitdaging bij de huidige pilots in de financiering, participatie/zeggenschap en rolbepaling van de gemeente bij warmtesystemen als alternatief voor aardgas. Per project zullen wij hier naar creatieve oplossingen moeten zoeken om deze vraagstukken op te lossen. Dit vraagt een flexibele houding van de organisatie en gemeentebestuur, immers er bestaat nog geen blauwdruk en niets ligt van tevoren vast. Door het toepassen van de cyclus van plannen-uitvoeren-evalueren-aanpassen (plan-do-check-act) werken wij tijdens de pilotfase toe naar warmtesystemen die invulling geven aan de Strategische Doelen (A) op basis van de gemeenschappelijke Kernwaarden (D). Daarnaast passen wij de Strategische Doelen en Kernwaarden aan als dit op basis van de opgedane ervaring en inbreng van bewoners noodzakelijk is. Er is dus in de pilotfase sprake van een wederkerig proces tussen uitvoering en kaders. Aan het einde van de pilotfase krijgen de Strategische Doelen (A) en de Kernwaarden (D) hun definitieve vorm moeten krijgen. Deze kunnen vervolgens over de hele gemeente toegepast worden. Daarmee vormen de Strategische Doelen (A) en de Kernwaarden (D) dan de maatschappelijke basis voor de Warmtetransitie.

Kernwaarden (D) - waar wij voor staan

Onze warmtesystemen zijn nu en in de toekomst betaalbaar voor al onze bewoners

Uitgangspunt van het Klimaatakkoord (p.15) is dat een alternatief voor aardgas voor iedereen betaalbaar moet zijn. Anders vertaald de Energietransitie mag niet leiden tot energiearmoede. Energiearmoede definiëren wij hier als: 'er is sprake van energiearmoede als huishoudens over een laag inkomen beschikken in combinatie met hoge energielasten dan wel een woning van energetisch onvoldoende kwaliteit' (bron: TNQ). Deze definitie is niet scherp omlijnt. Een scherpere definiëren zou in onze ogen geen recht doen aan de realiteit, omdat armoede zich moeilijk in harde getallen laat uitdrukken. Met deze Kernwaarde willen wij dan ook nadrukkelijk aangeven dat wij aandacht hebben voor het energiearmoede vraagstuk.

Wij hebben betrouwbare en duurzame warmtesystemen

Betrouwbaar - Nederland kent een van de meest betrouwbare energiesystemen in de wereld. Dit willen wij graag behouden. Dat klinkt logisch, maar is niet zo vanzelfsprekend als het lijkt. Zo staat de betrouwbaarheid van ons elektriciteitsnet door de netcongestie onder grote druk. Voor de toekomstige energievoorziening blijft betrouwbaarheid van energielevering een onvoorwaardelijke eis.

Duurzaam - Volgens het Klimaatakkoord is het aardgasvrij maken van de woningen nodig om de CO₂ te reduceren. Het Klimaatakkoord geeft daarnaast ook aan dat Circulaire Economie als rode draad door het akkoord loopt. De combinatie tussen beide onderdelen houdt in dat we naast het reduceren van CO₂ ook aandacht hebben voor het hele grondstofketen van het energiesysteem. Op deze manier voorkomen wij dat een nieuw energiesysteem de aarde zwaarder belast dan ons huidige systeem.

Onze warmtesystemen passen bij het landschap

'Het landschap is een belangrijke waarde en reden tot zorg voor deelnemers.' Volgens de Bewonersraadpleging (NPBO-methode). Nieuwe energiesystemen zullen ruimte in beslag nemen. Gezien de zorg onder de bevolking zullen wij tijdens het proces om te komen tot een energiesysteem als alternatief voor aardgas nadrukkelijk aandacht besteden aan een goede ruimtelijk inpassing van een warmtesysteem in het landschap.